

Sygn. akt V CSK 123/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa E. D.

przeciwko B. R. i S. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 stycznia 2014 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 23 listopada 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód E. D. domagał się zasądzenia na swoją rzecz solidarnie od pozwanych B. R. i S. K. - likwidatorów Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w W. kwoty 103.688 zł z odsetkami ustawowymi tytułem należnego mu udziału w podziale środków pieniężnych uzyskanych ze sprzedaży majątku tej Spółdzielni.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 29 czerwca 2012 r. oddalił powództwo, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia i wnioski.

Powód był członkiem RSP w W. od 16 października 1978 r. i pracował tam jako kierowca do 10 listopada 1999 r.; rozwiązanie stosunku pracy z powodem nastąpiło na podstawie art. 10 ust. 1 w związku z art. 1 ustawy z 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (Dz. U. z 1990 r. Nr 4, poz. 14 ze zm.). Od dnia 1 lutego 2002 r. powód jest emerytem; wcześniej pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy, pozostając członkiem RSP.

W dniu 15 listopada 2002 r. Walne Zgromadzenie Członków RSP w W. podjęło uchwałę o wykreśleniu z rejestru członków osób już niepracujących w spółdzielni, w tym powoda. Pismem z dnia 15 listopada 2002 r. RSP powiadomiła powoda, że wykreślenie z rejestru członków na podstawie powyższej uchwały nastąpiło stosownie do § 11 ust. 1 i 2 statutu spółdzielni; zawiadomienie o wykreśleniu wysłane zostało powodowi również z pismem z dnia 18 sierpnia 2009 r. skierowanym do jego pełnomocnika. Powód nie skorzystał z możliwości zaskarżenia uchwały, w związku z czym stała się ona w pełni skuteczna. RSP do dnia 29 grudnia 2006 r. uregulowała wszystkie swoje zobowiązania wobec powoda, w tym z tytułu udziałów podstawowych i zwaloryzowanych, kompensując swoje wzajemne wierzytelności za usługi transportowe świadczone na jego rzecz.

RSP w W. została postawiona w stan likwidacji z dniem 1 stycznia 2010 r. Sąd Okręgowy w O. prawomocnym postanowieniem z dnia 6 grudnia 2010 r. umorzył postępowanie w sprawie z powództwa E. D. przeciwko Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w W. o ustalenie stosunku członkostwa z uwagi na zakończenie postępowania likwidacyjnego wobec pozwanej i wykreślenia jej z

Krajowego Rejestru Sądowego. Zdeponowana w Związku Rewizyjnym Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych w O. kwota 103.688 zł, jako ewentualna należność powoda z tytułu udziału majątku w zlikwidowanej Spółdzielni, została wypłacona innym jej członkom.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny, Sąd Okręgowy uznał, że skoro w chwili otwarcia i zakończenia likwidacji RSP powód nie był jej członkiem a jego udziały zostały wcześniej w pełni rozliczone, powództwo - w świetle art. 125 § 5a i art. 128 § 1 Prawa spółdzielczego - nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 103.688 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 stycznia 2011 r. i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny wskazał, że z ustaleń Sądu pierwszej instancji nie wynika, jakie kwoty zostały wypłacone powodowi tytułem zwrotu udziałów. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala jedynie stwierdzić wypłatę 382,14 zł tytułem różnicy udziałów zwaloryzowanych; nie można więc uznać, iż zostały wypłacone również udziały podstawowe oraz pozostała część udziałów zwaloryzowanych, a tym samym, że RSP uregulowała wszystkie zobowiązania wobec powoda. Nie ma też podstaw do przyjęcia, że spółdzielnia kiedykolwiek złożyła powodowi" oświadczenie o potrąceniu własnej wierzytelności.

Ustalenie wysokości kwot wypłaconych powodowi tytułem udziałów nie ma jednak istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Zawiadomienie o wykreśleniu powoda z listy członków spółdzielni nie została mu doręczona - jak wymagał tego art. 24 § 3 Prawa spółdzielczego w brzmieniu obowiązującym w 2002 r. - wraz z uzasadnieniem; wskazanie podstawy wykreślenia przez powołanie § 11 ust. 1 i 2 statutu nie czyniło zadość wymaganiu przewidzianemu w powołanym przepisie i uniemożliwiło powodowi poznanie motywów podjętej w tym przedmiocie uchwały. Powód nie został również wysłuchany stosownie do art. 24 § 4 Prawa spółdzielczego. Termin do wniesienia przez E. D. powództwa o uchylenie uchwały Walnego Zgromadzenia Członków RSP, przewidziany w art. 42 § 3 Prawa spółdzielczego, nie rozpoczął biegu a wykreślenie go z listy członków nie

było skuteczne. W konsekwencji powód zachował prawo do partycypowania w podziale pozostałego majątku spółdzielni pomiędzy jej członków. Odmowa wypłacenia mu kwoty złożonej do depozytu i rozdysponowanie jej na rzecz pozostałych członków przed rozpoznaniem roszczenia powoda w postępowaniu sądowym uzasadnia odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanych likwidatorów na podstawie art. 128 § 1 Prawa spółdzielczego.

W skardze kasacyjnej pozwani - w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania (art. 398^J § 1 pkt 2 k.p.c.) - zarzucili naruszenie art. 382 i art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. przez pominięcie przez Sąd Apelacyjny istotnej części materiału dowodowego zebranego przez Sąd pierwszej instancji i niezpełnienie tego materiału przez przeprowadzenie własnego postępowania dowodowego. Podstawę naruszenia prawa materialnego skarżący wypełnili zarzutami błędnej wykładni: art. 499 w związku z art. 60 k.c., art. 24 § 3 oraz art. 24 § 4 Prawa spółdzielczego w brzmieniu obowiązującym w 2002 r., art. 26 § 2, art. 125 § 5a Prawa spółdzielczego oraz art. 128 § 1 Prawa spółdzielczego w związku z art. 441 § 1 k.c. W konkluzji wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z dokonanych w sprawie bezspornych ustaleń faktycznych wynika, że Walne Zgromadzenie RSP w W., postawionej w stan likwidacji z dniem 1 stycznia 2010 r., podjęło - na podstawie art. 125 § 5 ustawy z dnia 16 września 1982 r.- Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848; dalej: „pr. spółdz.”) - uchwałę o podziale majątku pozostałego po zaspokojeniu wierzycieli między członków spółdzielni według ilości wypracowanych dniówek. W takiej sytuacji uprawnionymi do uczestniczenia w tym podziale - stosownie do art. 125 § 5a pr. spółdz. - pozostają również byli członkowie RSP, którym do chwili postawienia tej spółdzielni w stan likwidacji nie wypłacono wszystkich udziałów.

U podstaw zaskarżonego wyroku legło stwierdzenie, że powód nie utracił statusu członka spółdzielni do chwili zakończenia jej likwidacji i dlatego miał prawo do udziału w podziale pozostałego majątku niezależnie od tego,

czy wcześniej wypłacono mu jego udziały. Ocena ta - co trafnie zarzucili skarżący - nasuwa jednak istotne zastrzeżenia.

Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, że - w świetle art. 24 § 3 pr. spółdz. w brzmieniu obowiązującym do chwili zmiany tego przepisu, dokonanej ustawą z dnia z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 122, poz. 1024) - wykreślenie członka z rejestru spółdzielni może być uznane za skuteczne jedynie wtedy, gdy zawiadomienie o wykreśleniu zawiera uzasadnienie przedstawiające motyw, którymi kierował się organ spółdzielni uznając, że zachowanie członka wyczerpuje przesłanki wykreślenia określone w statucie. Wprawdzie przepis ten nie określał bliżej, jaką treść powinno zawierać wzmiankowane uzasadnienie, ale zostało to doprecyzowane w znowelizowanym art. 24 § 5 pr. spółdz. Niewątpliwie wskazanie w zawiadomieniu jedynie postanowień statutu określających przyczyny wykreślenia członka ze spółdzielni bez wskazania, którą z nich konkretnie kierował się organ spółdzielni podejmując w tym przedmiocie uchwałę, może nie wyjaśniać rzeczywistych przesłanek, które legły u podstaw wykreślenia, a tym samym nie spełniać wymagań przewidzianych w powołanych przepisach. Przeprowadzona w tym zakresie ocena nie może jednak nie uwzględniać okoliczności konkretnego przypadku (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2012 r., II CSK 221/12, nie publ.).

W sprawie niniejszej RSP rozwiązała umowę o pracę z powodem na podstawie art. 1 oraz art. 10 ust. 1 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Powód nie kwestionował dokonanego w ten sposób wypowiedzenia stosunku pracy. Powołane w uzasadnieniu wykreślenia powoda ze spółdzielni postanowienia § 15 ust. 1 i 2 statutu nawiązywały jednoznacznie do przesłanek tożsamyh z przyczynami wcześniejszego rozwiązania z nim stosunku pracy. Sąd Apelacyjny okoliczności tej nie rozważył. W konsekwencji przedwcześnie wyprowadził kategorię wniosek, iż treść uzasadnienia nie pozwala na poznanie motywów wykreślenia powoda z rejestru członków RSP. Taka - nadmiernie rygorystyczna - ocena wskazanych w uzasadnieniu przyczyn wykreślenia

nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutu naruszenia art. 24 § 3, a w konsekwencji - art. 42 § 3 pr. spółdz.

Trafnie zarzucił skarżący, iż dostatecznej podstawy do uznania wykreślenia powoda z rejestru członków spółdzielni za bezskuteczne nie stanowi fakt niewysłuchania go przed podjęciem uchwały o wykreśleniu ze spółdzielni. Organ spółdzielni podejmujący uchwałę w sprawie wykreślenia z rejestru członków ma obowiązek wysłuchać zainteresowanego (art. 24 § 4 pr. spółdz.). Obowiązek ten należy jednak rozumieć jako powinność stworzenia zainteresowanemu członkowi możliwości wypowiedzenia się w sprawie wykreślenia; jeśli zainteresowany z możliwości tej nie skorzysta, to nie może być mowy o naruszeniu wymienionego przepisu. Sąd Apelacyjny poza zakresem swoich rozważań pozostawił przyczyny, z powodu których E. D. nie został wysłuchany przed podjęciem uchwały z dnia 15 listopada 2002 r., co usprawiedliwia zarzut naruszenia art. 24 § 4 pr. spółdz.

Sąd Apelacyjny trafnie dostrzegł, że powód mógłby - w świetle art. 125 § 5 i § 5a pr. spółdz. - uczestniczyć w podziale majątku zlikwidowanej RSP, gdyby pozostawał jej członkiem do ukończenia likwidacji albo jako były członek tej spółdzielni, któremu do chwili postawienia jej w stan likwidacji nie wypłacono wszystkich udziałów. Wychodząc z tego prawidłowego założenia skoncentrował swoją uwagę na pierwszym ze wskazanych przypadków. Doszedł przy tym do - skutecznie zakwestionowanego w skardze kasacyjnej - wniosku, że powód do zakończenia likwidacji RSP zachował status jej członka.

Tylko niejako ubocznie Sąd Apelacyjny wskazał, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy potwierdza dokonanie wypłaty powodowi jedynie części wkładów przed postawieniem spółdzielni w stan likwidacji, jednak w lakonicznym wywodzie odnoszącym się do tej kwestii - jak trafnie zarzucili skarżący - z naruszeniem art. 382 k.p.c. nie odniósł się szczegółowo do całego „materiału” stanowiącego podstawę odmiennych ustaleń Sądu pierwszej instancji. Z motywów zaskarżonego wyroku nie wynika również, czy zakwestionowanie rozliczenie wszystkich udziałów powoda wynikało z wykluczenia - aprobowanej w piśmiennictwie i orzecznictwie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada

1973 r., II CR 606/73, nie publ. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1972 r., III PZP 2/72, nie publ.) - dopuszczalności złożenia oświadczenia w sposób dorozumiany. Brak jednoznacznego stanowiska w tym zakresie uniemożliwia odparcie zarzutu naruszenia art. 499 w związku z art. 60 k.c.

Zasadność powyższych zarzutów w pełni usprawiedliwia wniosek kasacyjny wskazujący na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Przed przeprowadzeniem prawidłowej oceny spełnienia przez powoda przesłanek nabycia uprawnienia do udziału w podziale majątku pozostałego po zlikwidowanej RSP, przewidzianego w art. 125 § 5 i § 5a pr. spółdz., bezprzedmiotowe jest rozważanie zarzutu naruszenia art. 128 § 1 pr. spółdz. w związku z art. 441 § 1 k.c., skoro - w świetle tych przepisów - pozwani mogliby ponieść odpowiedzialność odszkodowawczą wobec powoda jedynie w razie wyrządzenia mu szkody przez nieuzasadnioną odmowę zaspokojenia usprawiedliwionych. Na marginesie wypada jednak zasygnalizować, że likwidator ponosi na podstawie art. 128 § 1 pr. spółdz. odpowiedzialność deliktową (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2002 r., IV CKN 1171/00, OSP 2003, nr 9, poz. 17). Gdyby zatem wystąpiły podstawy do uznania, że powód był uprawniony do uczestniczenia w podziale pozostałego majątku spółdzielni, to wówczas należałoby rozważyć, czy spełnione zostały wszystkie przesłanki deliktowej odpowiedzialności pozwanych; w szczególności - w kontekście ustalenia, iż kwota 103.688 zł zabezpieczająca ewentualne roszczenia powoda została przekazana do depozytu Związku Rewizyjnego Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych w O. - zbadania wymagałaby możliwość przypisania pozwanym winy za wypłatę tej sumy innym członkom spółdzielni.

Za chybiony natomiast należy uznać zarzut naruszenia art. 125 § 5 i § 5a pr. spółdz. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżących, uznanie przez Sąd Apelacyjny, iż powodowi przysługiwało prawo partycypowania w pozostałym majątku RSP w W. było wynikiem nie błędnej wykładni tych przepisów, lecz ich wadliwego zastosowania, a taki zarzut nie został podniesiony w skardze kasacyjnej.

Z tych względów Sąd¹ Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.